

GAELIC DEPARTMENT.

Gaol Gaidhealach.

SOGGULA FÌRINNREACH BY LIE NIALL MACLEOD.

I.

ANN an aon de ghlinn uaigneach, ach maiseach, Eilean-a 'cheo, bha duin' uasal coir, saibhir, a' chomhnuidh, aig an robh teaghlach mor agus tlachdmhor de mhic agus de nigheanan. Bha Seonaid, an te a b' oige dhiubh, ocd bliadhna-deug a dhaois, agus air a meas 'na h-aileagan ro mhaiseach; cha b' ann a mhain 'n a dealbh agus 'n a cruth, ach bha i maiseach 'n a gniomh, 'n a beus, agus 'n a tuadhan—

Cha b'e ionmhas a dh'airgid no dh' or;
A chionas mar chosag nam bac;
Ach ghlocas 'as tuigs' agus ciall,
'G a sgèdachadh fialaidh le tlachd.

Air feasgar ciuin, fann, foghair—a ghrian le ceuman mall a' tearnadh bho ghorm astar nan speur, ceo an anmoich a' tuiteam, agus a' sgoileadh 'n a stiallan bana mu ghuailean an t-sleibhe—bha Seonaid gu tosdach, sambach, 'n a suidhe aig uinneig a seomair, a ghabhail beachd air ailleachd agus maise obair naduir, ag eiseachd agus a' faicinn eoin bheaga na coille a' leum le solas bho spog gu spoig air feadh craobhan a' gharaidh.

Agus bho'n bha saothair agus teas an latha thairis, smaoinich i cuairt a ghabhail mar 'bu tric leatha 'dhean-amb, ri bruaich na h aibhne a bha 'n a cuartagan agus, na luban a tearnadh sìos troimh urlar a' ghlinne. 'N uair a bha Seonaid a' dìreachd ri braighe a' ghlinne, bha cronan trom, tiaghaidh na h-aibhne air an dara taobh dhi, agus guth binn na smeoraich ag cur na smuid dhi air gach preas agus dos air an taobh eile; bha'n t-aite cho balbh ciuin, an sealladh cho maiseach agus cho beo, air chor's gu'n d'thug e 'leithid de bhuaidh air inntinn Seonaid 's nach b' urrainn dhi cumail oirre gun briseadh a mach 'le luinneig bhinn, neochiontaich fein :—

"S truagh nach robh mi 's mo rogha cille,
Air mullach sleibhte nam beanntaibh mor,
Gun 'bhi' g' ar n-eiseachd ach eoin an t-sleighe,
Gu 'n tugainn fein dha na coudan pog."

Tha mi creidsinn na 'm biodh fios aig Seonaid gu'n robh an t-oganach air an robh gaol diomhair aice fad bliadhna no dha roime sin, 'n a laidhe air tom mar uidhe leth-cheud slat uaiphe, nach robh i air a guth a thogail cho ard. Bha Domhnall og gu h airesneulach, fann, air till-eadh bho'n t-seilg, agus mar a thachair do Dhonnachadh Ban, an deigh iomadh spreigheadh a leigeadh nach do rinn feum dha, bha e 'cur a sgios dheth air tulaich uaine, 'n uair a ghiulain osag chiuin an anmoich am fonn binn ud gu chluais,

Mar a thachair do Uilleam Ros "thuit e 'n caochladh leis an ioghnadh," sheall e air gach taobh dheth, agus cha 'n fhac e neach air bith. Ach cha robh e fada 'n uair a chual' e 'n guth binn cendna 'tighinn air sgiathan na gaoithe, rinn e dìreach air a' cheol, agus mu dheireadh chunn-naic e—

"An ainneir og bu ghlaire beus,
Ag iomachd ann am measg nan geug."

Thainig buille 'na chridhe agus lasadh 'na shuil 'n uair a chunnaic gur i Seonaid a bh' ann leatha fein. So cothrom luachmhor a bha dhith air bho chionn iomadh latha. An deigh do Domhnall a leth seul fein a ghabhail air son briseadh air samhchair agus ceol Seonaid, agus bagane comhraidh a bhi aca r' a cheile, shuidh iad fodh sgaille seann darraig uaine a sgaoil a cuailean aosda trom air gach taobh dhe 'n rathad. Sgaoilidh sinne mar an ceudna brat na diomhairachd thairis air a' charaid oig so car usir no dha de dh'uine. Mu 'n d' eirich iad gu falbh, bha a ghealach a' togail a cinn air cul nam beann, na reultan glan agus dealrach a toiseachadh ri boillsgeadh air aghaidh nan speur, agus bha iad air an oiche Di-sathuirne sin 'n am fianaisean seasmach air na boidean dileas agus neo-chealgach a thug Domhnall agus Seonaid d' a cheile : nach robh naimhdean no cairdean, bochdainn no beirteas, soir-bheachadh, no doirbheachadh, a chuireadh eatorra ach am bas.

Tha mi creidsinn nach robh iuntinn a h-aon aca 'n a tosd; air an oidhche sin bha duilleag ur air a toindadh ann an leabhar am beatha. Chaidh Domhnall do'n eag' lais an ath latha mar bu ghnaith leis a dheanamh; thoiseich seirbheis an latha le seinn aon de shailm bhinn Dhaibhidh, ach bha cruth finealta agus maiseach Seonaid a' chomhair suil'inntinn Dhonnall gun fhaibh as, agus fonn binn a seirm 'na chluasan nach b' urrainn dha 'chrathadh asda,

"S truagh nach robh mi 's mo rogha cille
Air mullach sleibhte nam beanntaibh mor."

Ach facal no dha air suidheachadh Dhonnall, mu'n teid sinn ni 's fhaide. Thachair do Domhnall mar a thachair do iomadh Gaidheal math a bharrachd air : se' sin a bhi air bheagan de shabhbhas an t-saoghail so; ach bha'e saibhir 'na chliu, 'na ghniomh, agus anns gach deadh bhuaidh eile 'bu choir a bhi air fìor dhuine. Thainig e bho chinneadh rioghail agus urramach, bho sheann teachlach uasal agus gaisgeil, a dhoirt cuid de 'm fuil air iomadh raon catha, fodh bhrataich na h-Alba, as leth cliu agus onair an duthcha. Ach bha moran sluagh anns an linn sin, agus anns gach linn, agus cha 'n e, 'Cìod e bha duine? no Cìod e bha ann? a dh' fheoraicheadh iad, ach b' i 'cheist, Cìod e bha aige? Thuing Rob Donn an seorsa dh' oine sin gle mhat 'n uair rinn a 'oran nan suiridh-ean.

"Tha fear fos ann a dh'aindeoin dochais,
Dh'fhaodas posadh gun mhoran char,
Ma tha de chiall aig' na dh'aithean riamh
Gu'n d'eirich grian anns an aird an ear;
Dean na dhuaire e, rugadh an cuarain,
Thoir baile 's buailte dha 's treabhair gheal
Leig labhairt nair dha ri athair gruagaich
'S bheir mi mo chluas duit mur faigh e bean."

Ach bha breithneachadh Seonaid ag eirigh os cionn sin; bha i 'meas gu 'n robh barrachd toilinninn aice r' a shealbhadh bho shuairean agus saibheas inntinn Domhnall, no ged a gheibheadh i na-miltean le plosgaire gun inntinn, gun ghaisgeadh.

Ach cha robh i fein agus a cairdean de'n aon bheachd mu 'n chuis sin; agus bha fios aice na 'm faigheadh iad a mach aon uair gu'n robh i 'cumail comuinn ri Domhnall, gu'm b'e cuid de 'n bhaile e. Ach bha srad a' ghaol air a' boothachadh ann an cridhe Seonaid, agus coltach ris an t-sradaig a bha 'n sgornam a ghobha, cha robh i sìorbha a bathadh.

Ri Leantuin.